

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Анна Иванова, катедра „Философски науки“, ФФ, ВТУ „Св. св. Кирил и
Методий“, член на научно жури;

относно:

дисертационния труд на Марко Кроза на тема: „Културната идентичност от
гледна точка на теорията на комплексността“, представен за присъждане на научната и
образователна степен „доктор“ по професионално направление 2.3. Философия
(философия на английски език)

1. Общи данни:

Дисертационният труд е с общ обем 183 стр. и се състои от две заглавни страници; съдържание; увод, три глави, заключение и библиография. Използвани са 159 академични източника на английски и френски език. Представените данни за публикации в периода на докторантурата удостоверяват, че кандидатът отговаря на минималните национални наукометрични изисквания за научна и образователна степен „доктор“, съгласно ЗРАСРБ. Авторефератът е добре структуриран и достоверно представя съдържанието на дисертацията.

Темата, съгласно формулировката на заглавието, е културната идентичност от гледна точка на теорията на комплексността. Текстът излага интердисциплинарно изследване на няколко различни перспективи към проблема за идентичността. В работата аргументирано е въведен нередукционистки подход към разбирането на културната идентичност и свързаните с нея концепции. Етическият мотив на изследването, както е посочено в Увода, е „възможността за установяване на обоснован подход, който да може да обхване възникващата многообразност, множественост и мултиполярност на съвременното общество в обновена интеракционна среда“.(стр.4) Понятието за комплексност се разглежда от автора като

средство за осигуряване на обща рамка за това. Теорията на комплексността е допълнително концептуализирана като нередукционистки подход към социалните феномени.

2. Аналитичен преглед на основните приноси в дисертацията

Първа глава критикува опростяването и редукционизма като всеобхващащи обяснителни стратегии и предлага обща рамка за избрания комплексен подход. Освен това авторът представя шесттомния труд на френския изследовател Едгар Морен и проследява връзката между неговата метафизика и проблема за културната идентичност.

В общи линии съм съгласна с приноса, свързан с въвеждането на труда на Морен в българската академична среда. Най-отчетливият положителен аспект за мен обаче в тази глава е *защитата* на тезата, че есенциализмът представлява опростяващ когнитивен модел. Това е така, доколкото последният не винаги е подходящ за природата и генезиса на изследваните чрез него явления. В същото време, може да се каже, че понятието за обща комплексност, което е представено в текста, включително чрез дефиницията на Морен (стр. 37) има предимно негативен смисъл на отхвърляне на редукционизма, което дава слаба представа какво би представлявала такава методология сама по себе си. По-нататък в текста са налице не едно предложение за това, което вероятно би било етикирано като ограничена комплексност— чрез системна теория, допълнителност, диахронен анализ, модулаторност, само-организация. В тази връзка е въпросът ми към докторанта: Има ли единство в тези подходи отвъд отхвърлянето на опростяването?

Втора глава изследва динамиката на идентичността. Тя напълно отразява текущото състояние на изследванията върху проблема – множество

автономни схващания в различните социални науки с малко обединяващи подходи. Проследявайки историята на „обрата към идентичността“ в обществен и политически план, авторът защитава възгледа, че в миналото не е била установена ясна концептуализация в категориите на идентичността, а днес те са се превърнали в централен проблем на политическия дискурс.(стр 80-84) Положителен аспект в тази част на изследването е начинът, по който авторът анализира „прехода от активизъм, базиран на класа, към активизъм, основан на други идентичности“ (стр. 81). Наред с други неща, анализът включва данни от обещаваща нова методология, свързана с дигиталната хуманитаристика. Текстът се позовава на свидетелства от дигитални бази данни, показващи колко пъти думата „идентичност“ се появява в академични записи от два различни периода¹.

В допълнение към това, в тази глава интерсекционалността е правилно идентифицирана като вид разбиране на идентичността, което най-добре съответства на съвременните реалности.

Третата глава, „Комплексност и общество“, възприемам като широкообхватен преглед на различни социалнополитически аспекти на идентичността. Тя взема за отправна точка присъщия социален характер на човешкото развитие, за да обсъди: първо, образа на личността, вграден в политическите доктрини на неолиберализма и комунитаризма. Противостоянето на възгледите е много ясно обяснено и заключението за техните взаимни връзки и ограничения е добре обосновано. По-нататък в текста авторът защитава модуларен подход към идентичността чрез възприемане на плурикултурализма (стр. 133) вместо мултикултурализма.

¹ Трябва да се отбележи обаче, че стойностите, представени на стр. 81, биха били по-информативни, ако се вземаше предвид и обемът на съответните записи за двата периода.

След това фокусът се измества към импликациите, свързани с историческата природа на обществата.

Съгласна съм с приносите, изброени във връзка с тази глава. Въпреки това смятам, че широкият обхват от теми, обсъждани в главата, представлява предизвикателство за задълбочено научно изследване и по този начин сам по себе си е доказателство за тезата, споделяна и от автора (стр. 21), че при изучаването на комплексни явления подходите чрез комплексност са по-скоро допълнение, отколкото заместител на принципа на опростяването.

3. Заключение

Може да се обобщи, че дисертационният труд на Марко Кроза отговаря на условията за присъждане на образователната и научна степен „доктор“. От представения текст е видно, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания по разглежданите от него теми и способности за провеждане на самостоятелни научни изследвания.

Въз основа на гореизложеното предлагам положителна оценка на работата на докторанта и заявявам намерението си да гласувам „За“ присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Марко Кроза за осъщественото от него изследване на тема „Културната идентичност от гледна точка на теорията на комплексността“.

06.02.2025

Анна Иванова